

Еркишева Жазира Сабыровнаның «Орта мектеп оқушыларын мәтінді есептерді шығаруға үйрету арқылы қаржылық сауаттылығын қалыптастыру әдістемесі» тақырыбындағы 6D010900 – Математика мамандығы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін алу үшін дайындаған диссертациялық жұмысына физика математика ғылымдарының кандидаты, доцент Назарова Кулзина Жаркимбековнаның берген

ПІКІРІ

Заманауи нарықтық экономика жағдайында біздің міндетіміз – балаларды қаржылық жағдайды дұрыс бағалауға, үнемділікке, ақшаны тиімді жұмсауға, қаржылық қызметтерді тұтынушылар емес, олардың құқықтарын қорғау туралы шынайы ақпаратқа қол жеткізуге үйрету. қаржылық қызметтерді тұтынушы ретінде алаяқтардың тұзағына тұсу, болашақ кәсіби қызмет үшін ғана емес, сонымен катар отбасы ішінде үнемі өзгеріп отыратын экономикалық дағдарысқа сәйкес қаржылық шарттар мен механизмдерді түсіну.

Мектептерде қаржылық сауаттылық сабактарын енгізу қажеттілігі бүгінгі күні балалардың пластикалық карталар мен мобиЛЬДІ қосымшаларды пайдалана отырып, өз беттерімен тауарларды белсенді түрде сатып алуына байланысты, т.б. олар жастайынан ақшамен жұмыс істейді және белгілі бір қаржылық сауаттылықты қажет ететін сауда-қаржылық қатынастардың белсенді қатысушылары болып табылады. Осылай байланысты, Еркишева Жазира Сабыровнаның «Орта мектеп оқушыларын мәтінді есептерді шығаруға үйрету арқылы қаржылық сауаттылығын қалыптастыру әдістемесі» тақырыбына дайындаған диссертациялық жұмысы Қазақстан республикасының ғылымды дамыту бағыттары мен мемлекеттік бағдарламаларға сәйкес келеді.

Диссертацияның ғылыми маңыздылығы ұтымды анықталған және ғылымға айтарлықтай үлес қосады. Докторант қазіргі заман талаптарына сәйкес оқушылардың экономикалық мәдениетін, экономикалық-қаржылық түсініктерін және қаржылық сауаттылығын қалыптастыруға бағытталған мәтінді есептер шығаруға үйретудің білім беруде әдістемесін енгізу тұжырымдамасы ұсынып, негізделген.

Ғылыми зерттеу негізінде алынған әрбір нәтижеде, тұжырымдар мен қорытындыларда жаңалық бар.

Докторант зерттеу жұмысының алдына қойылған мақсат пен міндеттерді жүзеге асыру барысында бірнеше нәтижелерге қол жеткізген.

Докторант зерттеу жұмысында математиканы оқыту процесінде есептер шығаруға және экономикалық-қаржылық мазмұнды мәтінді есептерді шығаруға үйретуде математиканың экономикамен байланыстарын анықтау мақсатында «қаржылық сауаттылық» ұфымын анықтаған, қаржылық сауаттылықты қалыптастырудың дамыған елдер тәжірибесін зерттеп, зерттеу тақырыбы бойынша ғылыми-әдістемелік, психологиялық-педагогикалық және математикалық енбектерге талдаулар жасай отырып, мәтінді есептерді

шығаруға үйрету арқылы қаржылық сауаттылық қалыптастырудың мүмкіндіктері мен мақсаттары айқындалған. Зерттеудің бірінші тарауында әлемдік деңгейде жүргізілетін PISA зерттеуіне талдаулар жасап, ондағы әлемнің 18 мемлекетінде оқушылардың қаржылық сауаттылығын қалыптастыратын өмірдегі қолданбалы мәселелердің шешімін табатын есептерге мысалдар арқылы келтірген. Сонымен қатар дамыған мемлекеттердің қаржылық сауаттылық бойынша тәжірибелерін зерделеген.

Сонымен қатар докторанттың екінші нәтижесінің жаңалық дәрежесі – орта мектеп математика курсындағы мәтінді есептер шығартуға үйрету арқылы оқушылардың қаржылық сауаттылығын қалыптастырудың тәсілдері мен қолданбалы және практикалық бағыттағы мәтінді есептер жүйесін құрастыру принциптері, оларды шығару тәсілдерінің әдістемесін әзірлеген және орта мектеп оқушыларына қаржылық-экономикалық мазмұндағы мәтінді есептерді шығаруға үйретуге арналған қаржылық сауаттылық қалыптастыру үшін ұсынылған әдістеменің тиімділігі және мазмұнының қолжетімділігін эксперимент арқылы дәлелдеген. Екінші тарауда мәтінді есептерді шығару әдістемесіне тоқталып, мәтінді есептерді шығаруға үйретуді интербелсенді әдістер арқылы келтірген. Оқушылардың білімін математикалық есептерді проблема тудыру арқылы шындал, топтық, ұжым бойынша оқушылардың қаржылық сауаттылығын арттыру мақсатында кейс есептер әзірлеген.

Диссертация кіріспеден, екі бөлімнен, қорытындыдан және пайдаланылған әдебиеттер тізімінен, қосымшалардан тұрады.

Казіргі уақытта орта мектеп оқушылары үшін қаржылық сауаттылықтың артуы қаншалықты керек деген сұрақ туындауы мүмкін. Бұл сұраққа жауап беру үшін, халықтың қаржылық сауаттылығын арттыру мәселесі әлемдік деңгейдегі өзекті мәселелерді бірі болып табылады. Сондықтан орта мектеп оқушылары қоғамның бір бөлшегі ретінде және қазіргі таңдағы қаржылық қатынастарда балалардың тауарларды өз бетінше белсенді сатып алуына, пластикалық карталар мен мобильді қосымшаларды пайдалану, қаржылық жағдайды дұрыс бағалауға, үнемшілдікке, қаржыны тиімді жұмсауға, қаржылық қызметтерді тұтынушылар ретінде өз құқықтарын қорғауға байланысты мектептерде қаржылық сауаттылық сабактарын енгізу қажеттілігі туындейды.

Сондықтан, қаржылық білімі мен дағдысы қалыптасуы үшін математика сабактарында мәтінді есептерді шешуде қаржылық терминдер мен түсініктер арқылы қаржылық сауаттылықтың қалыптасуы, дамыған елдердің қаржылық сауаттылықты мектепте оқыту тәжірибесіне талдау жасау өте маңызды болып табылады.

Еркишева Жазира Сабыровнаның диссертациялық жұмысында «Математиканы оқыту процесінде оқушылардың қаржылық сауаттылығын қалыптастырудың теориялық негіздері» атты бірінші тарауында – есептер және олардың классификациясын тоқталып, есептердің түрлері бойынша мәтінді есептер, практикалық мазмұнды есептер, қаржылық-экономикалық мазмұнды есептер бойынша психологиялық-

педагогикалық талдаулар жасаған. Мектеп оқушыларына қаржылық сауаттылық негіздерін үйрету математиканы оқыту үдерісіне енгізілуі арқылы жүзеге асуы мүмкіндіктерін қарастырған. Математиканың мүмкіндіктері мен ерекшелігін ескере отырып, бұл мәселені шешуде қаржылық-экономикалық есептер ерекше рөл атқарады, өйткені тәжірибеге бағытталған қаржылық есептерді шешу мектептегі математика курсының теориялық негіздерін және практикаға бағдарланған тапсырмаларды шешу оқушылардың өмірлік жағдайларына бейімдеуге мүмкіндік береді.

Халықаралық PISA, TIMSS зерттеулерінде алғашқы ондықта орналасқан елдердің орта мектептеріндегі қаржылық сауаттылықты бастауыш мектептен бастап оқытыла бастайтынын, қаржы қатынастары байланысты түсініктер мен терминдермен ерте жастан бастап қанықтырып, қаржылық есептерді математикалық әдістер арқылы шешуді үйренетінін, бұл жерде қолданбалы сипаттағы тапсырмалар, шынайы өмірлік жағдайларды талдауда маңызды рөл атқаратынын; қаржылық сауаттылық пен математикалық сауаттылықты шынайы өмірдегі қолданбалы мәселелермен байланыстыруши пән математика екендігіне тоқталып, мәтінді есептер шығару арқылы қаржылық сауаттылық қалыптастыруға болатындығын көрсеткен.

«Мектеп оқушыларының қаржылық сауаттылығын мәтінді есептерді шығаруға үйрету арқылы қалыптастыру әдістемесі» атты екінші тарауында мәтінді есептерді шығаруға үйрету арқылы қаржылық сауаттылығын қалыптастырудың мақсаттары мен мазмұны, әдістері мен формалары қарастырылған. Мәтінді есептерді шығаруға үйретуге арналған қаржылық сауаттылықты қалыптастыруға арналған мәтінді есептер мектептегі қолданыстағы оқулықтар негізінде құрастырылып, құрастыру кезеңінде *реттілік және жүйелілік, сабактастық, шыгармашылық қағидаларын* басшылықта алған.

Еркишева Жазира Сабыровна мәтінді есептерді шығаруға үйрету арқылы оқушылардың қаржылық сауаттылығын қалыптастыру әдістемесінде оқытудың интербелсенді әдістерін қолданған. Оқушылардың өмірлік практикалық мәселелердің шешімін табуға дағылдандыру мақсатында оқытудың кейс технология әдісін, мәтінді есептерді шешуде математиканы информатика пәнімен кіріктіру сабактарында АКТ пайдаланылған. Оқушылардың математиканы оқытуда мәтінді есептерді шешуге қызығушылығын ояту және сын тұрғысынан ойлауы яғни олардың креативтілігін дамыту мақсатында миға шабуыл және эвристикалық әңгімелесу әдістерін қолдана білген.

Оқушылардың қаржылық сауаттылығын қалыптастыру орта мектептің оқулықтарындағы тақырыптар мен қаржылық білім мен дағды қалыптастыратын тақырыптардың мазмұнын таңдау барысында мұндағы тапсырмалардың оқулықта аз қамтылғандығынан орта мектептің қажеттіліктері ескерілді.

Қорытындыда жүргізілген зерттеудің негізгі нәтижелері, теориялық және эксперименттік жұмыстардың нәтижелеріне негізделген негізгі

тұжырымдар мазмұндалады, ғылыми-әдістемелік ұсыныстар берілген, зерттеудің келешегі көрсетілген.

Еркишева Жазира Сабыровнаның зерттеу жұмысының негізгі нәтижелері мен қорытындылары отандық және шетелдік ғылыми басылымдарда жарық көрген. Жалпы саны 13 ғылыми - әдістемелік мақаласы жарияланған. Соның ішінде 4 - халықаралық, оның ішінде 3 - республикалық, 1 - шетелдік ғылыми-практикалық конференциялар, 1-университет басылымында, 5 - Қазақстан Республикасы Ғылым және жоғары білім саласындағы бақылау комитеті ұсынған басылымдарда және «Scopus» мәліметтер базасына енген ғылыми журналда 2 мақаласы және 1-оку қуралы жарияланған.

Диссертациялық зерттеудің авторы Еркишева Жазира Сабыровнаның «Орта мектеп оқушыларын мәтінді есептерді шыгаруға үйрету арқылы қаржылық сауаттылығын қалыптастыру әдістемесі» тақырыбына тақырыбына дайындаған диссертациялық жұмысының қолжазбасы зерттеулер жүргізілген өзіндік квалификациялық еңбек болып табылады.

Қорыта айтқанда, Еркишева Жазира Сабыровнаның 6D010900 – Математика мамандығы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін алу үшін ұсынған «Орта мектеп оқушыларын мәтінді есептерді шыгаруға үйрету арқылы қаржылық сауаттылығын қалыптастыру әдістемесі» тақырыбына атты диссертациялық жұмысы талапқа сай толық зерттелінген.

Осыған орай, ұсынылып отырған PhD – докторлық диссертация бойынша орындалған жұмыс Қазақстан Республикасы Ғылым және жоғары білім министрлігінің Ғылым және жоғары білім саласындағы бақылау комитеті белгілеген талаптарына сай келеді және автор Еркишева Жазира Сабыровнаның жұмысы 6D010900 – Математика мамандығы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін алу үшін диссертациялық кеңесте қорғауға лайықты деп ұсынамын.

Пікір беруші:

Қожа Ахмет Ясауи атындағы
Халықаралық қазақ-түрк университеті,
Жаратылыстану ғылымдары
факультеті, Математика кафедрасының
доценті, ф.-м.ғ.к.

